

Oponentský posudek disertační práce Matěje Kratochvíla

Lidová hudba v nahrávkách Fonografické komise České akademie věd a umění

Není nikterak nadnesené tvrzení, že předložená práce ve své kompletní podobě – představuje ji jak digitalizace zápisů, tak teoretické pojednání - zásadním způsobem doplňuje, ba pozměňuje náhled několika generací na podobu lidové hudby na území někdejšího Československa. Ačkoliv její těžiště jakoby zdánlivě spočívá ve zpřístupnění zvukových záznamů, které v loňském roce zaznamenalo kladný ohlas příznivců folkloru (udělení ceny Foscaru), pozadu nezůstává ani její teoretická část, již autor aspiruje na doktorský titul. Na základě poměrně kusých zpráv nejenže se pokusil zrekonstruovat činnost někdejší Fonografické komise České akademie věd a umění, jejíž činnost byla na akademickém pracovišti zahájena r. 1928, ale pečlivě utříděné a komentované nahrávky doprovodil též podrobnou analýzou. Jako primární pramen využil k tomuto účelu gramofonových desek a kovových matric uložených ve fondech brněnského pracoviště, s nimi související dokumentaci, dále rukopisné zápisy písní Jaroslava Havelky, oficiální, jakož i soukromou korespondenci, v neposlední řadě pak odborné studie a články uveřejněné v odborném a denním tisku. Sekundární zdroje, cizojazyčné i domácí, prozrazují autorovu širokou orientaci v dané problematice.

Text je proporrčně rozdělen do dvou částí – první má charakter historického pojednání, druhá je analýzou zvukových nahrávek. K tomuto účelu autor použil adekvátních metod. Z důvodů jednoznačného zacílení rezignoval na srovnávací odkazy, jejichž vyhledávání by v daném stadiu jeho badatelské práce přesáhlo stanovený úkol. Nespornou předností textu je kultivovaný jazyk, jakož i autorova snaha o srozumitelnost. (Pozor však na shodu podmětu s přísudkem na s. 33!)

Je pochopitelné, že při zpracování obsáhlého materiálu se badatel nevyhnul nepřesnostem. Následující připomínky lze tedy chápat spíše jako podnětné návrhy vedoucí k další optimalizaci, nežli jako zásadní nedostatky, jimiž bych chtěla snížit úroveň autorova badatelského úsilí.

Za problematice pokládám tvrzení uvedené v abstraktu, že „*soubor nahrávek (...) lze považovat za reprezentativní obraz lidové hudební kultury*“, které protirečí výroku na s. 3 a 113, kde autor naopak sám přiznává absenci nahrávek ostatních početných etnik žijících na území někdejší ČSR, tedy především Němců a Maďarů.

V oddílu Literatura (4. 1. 2) zohledňující veškeré studie týkající se činnosti Fonografické komise citelně postrádám studie Olgy Hrabalové, Marty Toncrové a Lucie Uhlíkové. Prosím autora o jejich upřesnění. Na straně 33, 35, 37, 39 a 58 chybí odkaz na pramen, v pozn. č. 31 a 125 na způsob jeho uložení. V odkazech uvádějících odborný (Opus musicum) a denní tisk (Národní listy, Český deník) chybí ročník a číslo (s. 27, 58, 71, 111). Arménům a Gruzíncům by se zřejmě nelíbilo jejich zařazení mezi středoasijské národy (s. 15). V textu dále nejsou vysvětleny zkratky, které způsobují nepřesnosti ve změnách názvu institucí (ČAVU, EÚ AV ČR).

Domnívám se, že u mnohých osobností lze identifikovat jejich životní data. Týká se to takových vyhlášených interpretů, jako byla Běta Klusáková a Jan Ňorek – Matušica, ale také Františka Horalíka, jemuž je věnován Orlův článek v Národopisných aktualitách.

Na s. 60 pokládám za samozřejmé, že se v tzv. „malé selské muzice“ jednalo o Es klarinet, naopak je mně nejasné, proč autor v zápisech na s. 70, 72, 80 a 85 nepředepíše tóninu, když ji udává v jiných, z hlediska tónorodu mnohem složitějších případech.

Problémy přináší vždy žánrová klasifikace písní. V případě této práce se její nepřesnost podhalila v dělení skupin na *Písně duchovní a obřadní* a *Písně svatební*, neboť svatba je rovněž rituálem.

Zmínka o furiantském rytmu nenáleží na s. 94, ale o dvacet stran dříve. Jestliže u písně *Šandári, šandári* autor odkazuje na Poláška, měl by odkázat i na Bartoše. Navíc je známa nahrávka v podání Luboše Holého za doprovodu Jana Rokyty, zachycená na gramofonové desce vydané někdejší strážnickým Ústavem lidové kultury. Též pokládám za sporný její harmonický výklad (viz Trojan, Jan: *Moravská lidová píseň. Melodika a harmonika*). Za polemické pokládám tvrzení o „pevnosti“ melodie. Autor ho ostatně později sám dementuje, když se zmiňuje o intonačních nepřesnostech (s. 97). V souvislosti s vysokými hlasy hornáckých zpěváků si dovoluji upozornit na skutečnost, že jejich „napínané“ zřejmě souvisí i s použitím hrudního rejstříku místo hlavového (s. 100). Za opodstatněný naopak považuji autorův postřeh o způsobu zdobení jako výsledku momentální inspirace (s. 103). Tento fakt potvrzují jak barokní traktáty z oblasti artificiální hudby, tak zkušenosti sběratelů hudebního folkloru.

Námětem hodným pozornosti v další analýze by byl i způsob frázování, jemuž věnoval svoji zásadní studii prof. PhDr. Dušan Holý, DrSc.

Na základě svého posudku práci doporučuji k obhajobě.

V Plzni 1. září 2010